

انواع برنامه درسی

با تأکید بر برنامه درسی پنهان

نویسندگان: سعید شیخی

نعمت اله ناصرزاده

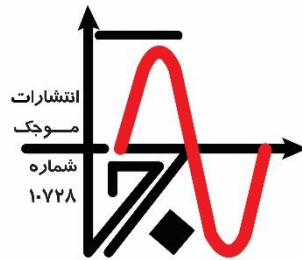

انواع برنامه درسی با تاکید بر برنامه درسی پنهان

نویسندگان :

سعید شیخی

نعمت اله ناصرزاده

انتشارات موجک

سرشناسه : شیخی سعید، ۱۳۶۵
عنوان و نام پدیدآور : انواع برنامه درسی با تاکید بر برنامه درسی پنهان / نویسندگان
شیخی سعید، ناصر زاده نعمت اله.
مشخصات نشر : تهران، انتشارات موجک، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری : ۵۷ ص؛ وزیری
شابک : ۸-۲-۹۵۶۶۲-۶۰۰-۹۷۸، ۱۱۰۰۰۰ ریال.
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
موضوع : برنامه‌های درسی
موضوع : برنامه‌ریزی درسی
شناسه افزوده : ناصرزاده، نعمت‌اله، ۱۳۶۵ -
رده بندی کنگره : ۱۳۹۴ ۸ الف ۹ ش / LB۱۵۷۰
رده بندی دیویی : ۳۷۵/۰۰۱
شماره کتابشناسی ملی : ۳۹۳۴۱۲۳

انتشارات موجک

تلفن مرکز پخش : ۰۹۰۱۷۶۷۲۵۰۲ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳
Email : mojakpublication@yahoo.com
Web : www.mojak.ir

عنوان : انواع برنامه درسی با تاکید بر برنامه درسی پنهان
تالیف : سعید شیخی، نعمت اله ناصر زاده
ویراستار : داریوش رحمتی (عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)
طراح : سجاد سپهوند
مشخصات ظاهری : ۵۷ صفحه، قطع وزیری
چاپ اول : تابستان ۱۳۹۴
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد - قیمت : ۱۱۰۰۰۰ ریال
شابک : ۸-۲-۹۵۶۶۲-۶۰۰-۹۷۸
حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

تقدیم به

درختان سوخته بلوط و بنه دینار کوه شهرمان آبدانان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۲	مقدمه
۷	برنامه درسی
۸	مقایسه برنامه درسی، آموزش و تدریس
۹	نظریه‌های برنامه درسی
۱۱	الگوهای مفهومی برنامه درسی
۱۱	نظریه‌های مشروعیت بخشی به برنامه درسی
۱۲	نظریه‌های فرآیند برنامه درسی
۱۴	نظریه‌های ساختاری برنامه درسی
۱۵	تبلور پدیده‌ی تفاوت‌های فردی در برنامه‌های درسی
۱۶	برنامه درسی رسمی (آشکار)
۱۸	برنامه درسی غیر رسمی
۱۹	برنامه درسی عقیم (پوچ)
۲۳	برنامه درسی پنهان
۲۹	ضرورت و اهمیت توجه به برنامه درسی پنهان
۳۱	عوامل مؤثر در شکل‌گیری برنامه درسی پنهان
۳۱	الف) قوانین و مقررات مدرسه
۳۲	ب) روابط میان فردی
۳۲	ج) ارتباط متقابل معلم و دانش‌آموزان
۳۳	فاکتورهای مهم در ارزش برنامه درسی پنهان
۳۴	ابعاد برنامه درسی پنهان
۳۵	الف- برنامه درسی پنهان به منزله نتیجه

۳۵	ب-برنامه درسی پنهان به منزله زمینه
۳۶	ج-برنامه درسی پنهان به منزله فرآیند
۳۷	۱- ساختار مدرسه
۳۷	۲- جو اجتماعی مدرسه
۳۷	۳- تعامل معلم و دانش آموزان
۳۸	چهارچوب و دیدگاه‌های برنامه درسی پنهان
۳۸	۱. نگرش غیر نظری به برنامه درسی پنهان
۳۹	۲- دیدگاه کارکردی به برنامه درسی پنهان
۳۹	۳- دیدگاه انطباقی در برنامه درسی پنهان
۴۰	۴- دیدگاه انتقادی بازآفرینی و تحول
۴۴	مهمترین ویژگی‌های برنامه درسی پنهان
۴۵	تاثیر برنامه‌ی درسی پنهان بر تجربه‌های یادگیری شاگردان
۴۶	ارتباط تکنولوژی آموزشی با برنامه‌ی درسی پنهان
۴۶	پژوهش‌های انجام شده درمورد برنامه درسی پنهان
۵۳	منابع و ماخذ

پیشگفتار

آنچه طراحان و برنامه‌ریزان درسی در نظام آموزش عالی برای رشد و تربیت دانشجویان طراحی و برنامه‌ریزی می‌کنند، برنامه درسی رسمی است. برنامه‌های درسی هدف‌های آموزشی مدون و آشکار دارد. پرسش اساسی این است که آیا مجموعه یادگیری‌های دانشجویان محدود به برنامه درسی رسمی است؟ البته پاسخ به این سؤال منفی است زیرا عوامل دیگری که جز برنامه درسی نیست و از دید و مشاهده برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران نظام آموزش عالی پنهان است وجود دارد که بر فکر و عواطف و رفتار فراگیران اثر می‌کند و در اغلب موارد مؤثرتر از برنامه درسی رسمی عمل می‌کنند. قوانین و مقررات، جو اجتماعی، فضای فیزیکی، نحوه‌ی مدیریت کلاس درس، رابطه و تعامل معلمان با فراگیران از اهم این عوامل هستند. از این رو هر چه نظام آموزش ضعیفتر باشد، برنامه‌های درسی پنهان در نظام آموزش پراهمیت می‌شود. اگر نظام برنامه‌ریزی درسی رسمی و صریح آموزش به نحوی پیام‌های پنهان را آشکار کند و تحت نظارت درآورد می‌تواند برنامه‌های درسی پنهان را تحت پوشش بگیرد. بنابراین برنامه‌ریزان با توجه به این مفاهیم جدید، باید تعمق تحلیلی بیشتری در امر فضاهای تربیتی و برنامه‌های درسی داشته باشند و بدانند که دنیا و زندگی در کلاس درس خیلی عمیقتر و ریشه‌دارتر از تصوراتی است که غالباً در برنامه درسی رسمی ترسیم می‌شود. نتیجه آنکه دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی درسی رسمی نظام آموزشی باید عناصر برنامه درسی پنهان را به عنوان یک جعبه سیاه آموزشی همواره مدنظر قرار دهند. از سوی دیگر معمولاً جامعه‌شناسان، پژوهشگران آموزش و پرورش و روانشناسان، مفهوم برنامه درسی پنهان را غالباً برای توصیف نظام غیر رسمی مدرسه بکار می‌برند. برنامه درسی پنهان نه در جایی نوشته شده و نه هیچ معلمی آن را درس می‌دهد بلکه محیط آموزشی مدرسه، با تمام خصوصیاتش، آن را آموزش می‌دهد. صرفنظر از اینکه معلمان مدرسه تا چه اندازه متبحر و شایسته‌اند، یا برنامه درسی تا چه حد پیشرفت کرده است، دانش‌آموزان، اتفاقاً در معرض چیزی قرار می‌گیرند که هیچ‌گاه سخنی از آن در میان نبوده است. آنها، به مرور، تحت تأثیر برنامه درسی پنهان مدرسه، رویکرد خاصی نسبت به زندگی، و نگرش خاصی نسبت به تحصیل و یادگیری پیدا می‌کنند. برنامه درسی پنهان را باید یکی از سرمایه‌های مفهومی رشته برنامه درسی به شمار آورد. طرح این مفهوم سبب شده است تا نگاه سطحی‌نگرانه نسبت به پدیده برنامه درسی کاهش یافته، پدیده مذکور نه صرفاً در بعد طراحی، بلکه در سطح اجرا نیز مدنظر قرار گرفته،

پویایی‌های آن رصد شود. کتاب حاضر یک کتاب جامع درباره همه عوامل وابسته به برنامه‌درسی، انواع برنامه‌درسی، برنامه‌درسی پنهان، ابعاد برنامه‌درسی پنهان، ویژگی‌های برنامه‌درسی پنهان و نظریه‌ها و دیدگاه‌های برنامه‌درسی پنهان و همچنین پژوهش‌های مرتبط با برنامه‌درسی پنهان است. سعی بر آن شده که محتوای کتاب تمام ابعاد برنامه‌درسی و برنامه‌درسی پنهان را پوشش دهد. نکته برجسته در تدوین و جمع‌آوری مطالب این کتاب ارزشمند، منابع علمی فراوانی است که در گردآوری آن مورد استفاده قرار گرفته و بر غنای آن افزوده است. مطالب کتاب حاضر بر گرفته از تحقیقات، پژوهش‌ها و شرایطی است که از کشورهای پیشرو در تلاش برای ایجاد شرایط بهتر در برنامه‌درسی و برنامه‌درسی پنهان می‌باشند. لازم به ذکر است که این کتاب علاوه بر آن که منبع ارزشمندی برای معلمان، اساتید دانشگاه، فراگیران، دانشمندان و پژوهشگران حوزه تعلیم و تربیت است، همچنین با رویکرد کاربردی و عینی برای استفاده دانشجویان، اساتید، پژوهشگران و معلمان تدوین شده است. امید است کمکی برای برداشتن قدم‌های تازه در جهت ارتقاء سطح آگاهی و دانش فراگیران، معلمان، دانشمندان و دیگر پژوهشگران باشد.

مقدمه

هر نظام آموزشی در تلاش است تا از طریق طراحی و تدوین برنامه‌های درسی مشخص، انواع مختلف دانش و مهارت‌ها را به دانش‌آموزان منتقل کند و آن‌ها را برای بر عهده گرفتن نقش‌ها و مسئولیت‌هایشان در زندگی واقعی آماده سازد. دانش‌آموزان در نظام‌های آموزشی تجارب بسیار ارزشمندی فرا می‌گیرند که بخش اعظم آن‌ها در برنامه‌درسی طرح‌ریزی شده مشخص نیست. در واقع، دانش‌آموزان بیش از آن چیزی که به صورت نظام‌مند و سازمان یافته از طریق مدارس و به واسطه معلمان به آن‌ها آموزش داده می‌شود یاد می‌گیرند (علیخانی، ۱۳۸۲، ص ۱۶). این بعد از برنامه‌درسی را که در بستر فرهنگ حاکم بر محیط آموزشی و بدون آگاهی معلمان و دانش‌آموزان حاصل می‌شود و در قالب مجموعه‌ای از انتظارات و ارزش‌ها تبلور می‌یابد و کمتر معطوف به حوزه دانستنی‌ها و شناخت است برنامه‌درسی پنهان نام دارد که نقش محوری و ویژه‌ای را در مطالعات مربوط به برنامه‌درسی ایفا می‌کند.

Types of curriculum with emphasis on the hidden curriculum

